

Vir / Avtor: **Marjeta Kralj**

»**Doc. dr. Primož Banovec**«
Intervju, Dnevnik 23. januar 2015

Evropskim ciljem na področju gradnje kanalizacijskih sistemov in čistilnih naprav, ki sovpadajo s koncem evropskega finančnega obdobja konec tega leta, se bomo po oceni docenta dr. Primoža Banovca na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani dovolj približali, da z Brusljem najverjetneje ne bomo imeli večjih težav. Pomembnejše vprašanje je, kaj bomo za skupno okoli dve milijardi evrov težak investicijski program dobili, pravi strokovnjak za okoljsko gradbeništvo, ki meni, da bi ta sredstva lahko potrošili bolj učinkovito. Hkrati svari, da glavoboli zaradi nesmotrne gradnje, ki jih bodo čutili prebivalci, šele prihajajo. Praviloma z evropskimi sredstvi sofinancirana gradnja se je namreč razmahnila šele v zadnjem letu pred iztekom finančne perspektive, računi pa bodo začeli prihajati predvsem leta 2016.

Na ministrstvu za okolje in prostor pravijo, da trenutnega stanja na področju gradnje sistemov odvajanja in čiščenja odpadnih voda v Sloveniji ne poznajo, saj so analizo šele naročili. Vi ocenjujete, da z lovljenjem evropskih rokov na tem področju ne bo prevelikih težav.

Do konca tega leta naj bi uredili odvajanje in čiščenje odpadnih voda za aglomeracije z nad 2000 populacijskimi ekvivalenti (PE, op. p.), po domače prebivalci. Teh aglomeracij je okoli 163, občine pa morajo prioritetno urediti največje, nato manjše in nazadnje najmanjše. Ljubljana in Maribor sta že primerno opremljena, sledijo nekoliko manjša mesta, kot so Koper, Novo mesto, Celje, Kranj, Škofja Loka, ki tudi že imajo čistilne naprave ali pa so te v gradnji. Zamujamo z gradnjo čistilne naprave za Novo Gorico, a tudi pri njej bo do konca leta kljukica. Tako kot pri ostalih večjih projektih, kar nas pred morebitnimi evropskimi sankcijami postavlja v precej varen položaj. Res pa je, da bolj ko se bližamo meji 2000 PE, manj poznamo stanje in bolj nestrpno čakamo na analizo ministrstva. To velja za čistilne naprave, pri kanalizacijskih sistemih je razkorak med cilji in realnostjo nekoliko večji. Razlog je slovenska topografija, ki otežuje gradnjo kanalizacijskega omrežja za ustrezen delež prebivalstva. Kljub temu se tudi na tem področju intenzivno gradi in bomo naše cilje verjetno dovolj ustrezno izpolnili.

Do konca leta 2017 naj bi čistilno napravo dobila tako rekoč še zadnja hiša v Sloveniji. Ta zahteva, pravite, je slovenska, ne evropska.

Tako je, Evropa čistilne naprave zahteva za aglomeracije nad 2000 PE, mi pa smo v nacionalni zakonodaji čiščenje predpisali še za ostale. Samo aglomeracij med 50 in 2000 PE je nekaj več kot tisoč in slovenske občine že skrbi, ali je ta cilj sploh mogoče uresničiti. Na Krasu je recimo zelo težko graditi kanalizacijo, saj tam ni kopanja v zemljinu, tam se razstreljuje in koplje s pnevmatskimi kladivi, veliko je tudi črpanja odplak, saj ni padcev terena oziroma naravne gravitacije, ki bi usmerjala odpadne vode. Za nekatere občine uresničitve našega nacionalnega cilja predstavlja izrazito težavo.

Je potem sploh ekonomsko opravičljiva?

Tega se nikoli ni zares preverilo. Operativni program je bil oblikovan pred desetimi leti. Ministrstvo je v različnih kasnejših dokumentih že pisalo, da ga bo treba za aglomeracije, manjše od 2000 PE, revidirati. A se o novelaciji pogovarjamo šele zdaj, čeprav je bilo že leta 2007 ali kakšno leto kasneje očitno, da bo za majhne aglomeracije zastavljene cilje – tudi zaradi finančne krize – težko uresničiti. Jasno je, da tako velik investicijski projekt, skupno vreden več kot dve milijardi evrov, potrebuje sprotno prilagajanje ukrepov razmeram na terenu. Da do tega še vedno ni prišlo, je pravzaprav eden naših večjih problemov, saj se občine že nekaj časa sprašujejo, ali operativni program sploh še velja, in opozarjajo, kako težko ga je uresničiti na območju razpršene poselitve.

Torej vsi čakamo na analizo ministrstva in sledečo revizijo.

Kar se bo zgodilo relativno pozno. Je pa zdaj tako, da dobite gradbeno dovoljenje za novogradnjo le, če ji zgradite malo čistilno napravo ali jo priključite na javni kanalizacijski sistem. Čeprav je ta zahteva načeloma dobra, je hkrati problematična. Male čistilne naprave imajo recimo velike težave z občasno naseljenimi objekti, kot so vikendi, saj bakterije, ki so motor njihovega delovanja, potrebujejo redno prehrano v obliki naših odpadnih voda. Še tako dobra mala čistilna naprava dobesedno umre v dveh mesecih, če v objektu ni nikogar.

Rešitev?

Rastlinske čistilne naprave ali recimo lagunske grede, se pravi bistveno bolj domišljene rešitve. Seveda pa je - poenostavljeno rečeno - zahteva po čistilni napravi za vsako hišo po letu 2017 nerazumna. Tudi sicer je ključno vprašanje, ali sisteme odvajanja in čiščenja odpadnih voda gradimo na stroškovno optimalen način. Primerljive države, recimo Hrvaška, so se tega lotile tako, da so hkrati razvijale strokovna navodila, primere dobrih praks, vzpostavile so izobraževanje investitorjev, ki so v našem primeru občine, usposabljalne so inženirje in jih učile, katere tehnološke rešitve so v katerih primerih bolj in v katerih manj primerne. Vsega tega pri nas ni bilo. Medtem ko so urejene države v proces teh velikih investicij vstopile po temeljitem premisleku, kako čim bolj učinkovito uporabiti denar, smo mi dve milijardi evrov aktivirali preveč enostavno, tako rekoč s pozivom: »Občine, pridite s projekti!«

Rezultat je?

Popolnoma odvisen od sposobnosti investicijske ekipe posamezne občine. Nekatere so razumele, da je treba investicijo pretestiti z vseh koncev, druge so se gradnje lotile brez pravega premisleka, češ, bomo pač položili kanalizacijske cevi in zgradili čistilno napravo. V takšnih primerih se že kažejo tudi težave uporabnikov. V številnih občinah so ljudje presenečeni, da morajo svoj priključek na kanalizacijo plačati, pa čeprav uredba o enotni metodologiji za pripravo investicijske dokumentacije zelo natančno določa, kaj je celovita investicija. Ta zajema vse stroške, ki omogočajo delovanje sistema, tudi stroške individualnih priključkov. Če v investicijski dokumentaciji niso bili opredeljeni, je to velika napaka.

Bi si upali oceniti, koliko denarja je šlo v nič zaradi nesmotrnega načrtovanja investicij?

Pravzaprav ne. Poznam primer, ko je nekdo plačal 8000 evrov za izvedbo individualnega priključka na javno kanalizacijo. Za ta denar bi lahko zgradil ne samo eno, ampak dve čistilni napravi za svojo hišo. Pa stroška gradnje centralne komunalne čistilne naprave in javne kanalizacije skoraj do hiše sploh še ne omenjam. Skupen strošek opremljanja gre lahko torej v nebo.

Priključek je enkratni strošek ob izgradnji kanalizacijskega sistema, kaj pa kasnejše obratovanje?

Draga infrastruktura se nekaterim že pozna tudi na položnicah. Pričakovati je mogoče, da bo problem postal še bolj očiten naslednje leto, ko bodo številni tekoči projekti gradnje zaključeni. Kajti investicijsko vzdrževanje, vzdrževanje in vse druge elemente odvajanja in čiščenja odpadnih voda nazadnje plača uporabnik sistema preko omrežnine in stroškov izvajanja storitve. Če se je recimo občina odločila za izrazito centraliziran kanalizacijski sistem z eno čistilno napravo, bodo stroški čiščenja sicer nižji, zato pa se lahko stroški vzdrževanja kilometrov in kilometrov kanalizacijskega omrežja, ki ima morda še kopico vmesnih črpališč, neprimerno povišajo. Če niti stroškov individualnih priključkov niso vključili v investicijsko dokumentacijo, kdo je potem mislil na optimizacijo? Razlike na položnicah pa so lahko ogromne.

Kolikšne?

Na fakulteti smo opravili analizo cen oskrbe s pitno vodo ter odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode na zadnji dan leta 2013. Samo fiksna omrežnina za odvajanje komunalne odpadne vode – brez variabilnega dela za izvajanje storitve – v eni od skupno 112 analiziranih občin, Braslovčah, znaša kar 42,57 evrov na priključek na mesec. Sledita Rečica ob Savinji z 21 evri in Pesnica z 19,98 evra. Uporabniki teh cen sicer ne vidijo, ker jih občina subvencionira. Toda subvencijo plačajo davkoplačevalci. Na spodnjem koncu seznama medtem uporabniki za omrežnino ne plačajo niti celega evra. Razlike v cenah je mogoče do neke mere razumeti, verjetno pa so tudi posledica nesmotrne investicije. Kajti vedeti je treba, da so majhne občine podobno kot pri urejanju vodotokov tudi na področju odvajanja in čiščenja premajhne, da bi bile ob odsotnosti jasnih usmeritev državnih organov sposobne optimizacije investicij.

Še tako dobra mala čistilna naprava dobesedno umre v dveh mesecih, če v objektu ni nikogar.

Konec teksta